

5. *Peters A.* Soft Law as a New Mode of Governance: A Legal Perspective / A. Peters, I. Pagotto // New Modes of Governance Project no. CIT-1-CT2004-506392. – Basel, 2006. – 35 p.
6. *Тункин Г. И.* Теория международного права / Г. И. Тункин. – М. : Международные отношения, 1970. – 511 с.
7. *Гердеген М.* Міжнародне право / М. Гердеген ; пер. з нім. Р. Корнута. – К. : К.І.С., 2011. – 516 с.
8. *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America).* Merits, Judgment. I.C.J. Reports 1986 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icj-cij.org/docket/files/70/6503.pdf>.
9. *Whaling in the Antarctic (Australia v. Japan: New Zealand intervening),* Judgment, I.C.J. Reports 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icj-cij.org/docket/files/148/18136.pdf>.
10. *Tax Information Exchange Agreements (TIEAs)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/taxinformationexchangeagreementstieas.htm>.
11. *Лукашук И. И.* Международное «мягкое» право / И. И. Лукашук // Государство и право. – 1994. – № 8/9. – С. 159–167.
12. *Київець О. В.* У пошуках міжнародного права: переосмислюючи джерела / О. В. Київець. – Кам.-Подільський : ОІЮМ, 2011. – 480 с.
13. *Borlini L.* The Economics of Money Laundering / L. Borlini // The Handbook of Transnational Crime and Justice / ed. by P. Reichel, J. Albanese. – London : SAGE publications, 2014. – 576 p.
14. *Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, of 27 June 2014* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/association_agreement_ukraine_2014_en.pdf.

Гамбаров Г. Д. Функції норм актів м'якого права в міжнародно-правовому механізмі у боротьбі зі злочинністю в фінансовій сфері

Акти м'якого права у вигляді резолюцій міжнародних організацій займають важливу роль у нормативному механізмі співробітництва. Вони наділені специфічними функціями. Серед них можна виділити доправові функції, функції «право плюс» та парарправові функції. Автор досліджує кожен зі згаданих видів у контексті співробітництва у боротьбі зі злочинністю в фінансовій сфері. Особлива увага приділена резолюціям Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, рішенням Організації економічного співробітництва та розвитку й актам Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (ФАТФ). Автор констатує виключну важливість відповідних норм у механізмі нормативного забезпечення співробітництва у боротьбі зі злочинністю в фінансовій сфері.

Ключові слова: м'яке право, акти міжнародних організацій, функції, злочинність у фінансовій сфері.

Гамбаров Г. Д. Функции норм актов мягкого права в международно-правовом механизме по борьбе с преступностью в финансовой сфере

Акты мягкого права в виде резолюций международных организаций занимают важное место в нормативном механизме сотрудничества. Они наделены специфическими функциями. К последним можно отнести доправовые функции, функции «право плюс» и парарправовые. Автор исследует каждый из упомянутых видов в контексте сотрудничества по борьбе с преступностью в финансовой сфере. Особое внимание уделено резолюциям Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций, решениям Организации экономического сотрудничества и развития и актам Группы разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег (ФАТФ). Автор констатирует исключительную важность соответствующих норм в механизме нормативного обеспечения сотрудничества по борьбе с преступностью в финансовой сфере.

Ключевые слова: мягкое право, акты международных организаций, функции, преступность в финансовой сфере.

Gambarov G. Functions of norm of acts of soft law in international and legal mechanism of counteracting criminality in financial area

Acts of soft law in the form of resolutions of international organizations play very important role in normative mechanism of cooperation of states. They have specific functions. They are pre-law, law-plus and para-law functions. The author investigates each of them in the context of the cooperation of states on counteracting of financial criminality. The main accent is made on the UN GA resolutions, resolutions of OECD and acts of FATF. The author concludes that all these acts have key importance in the mechanism of functioning of normative basis of counteracting of criminality in financial area.

Key words: soft law, acts of international organizations, functions, criminality in financial area.

УДК 34.037

*Денис Васильович Гончар,
аспірант відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України*

**ВИКОНАННЯ НОТАРІУСОМ СВОЇХ ФУНКЦІЙ
ЯК СПОСІБ НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ**

Проголошення України як суверенної держави, прийняття Конституції України обумовлюють потребу в утворенні міцної та стабільної системи захисту прав та законних інтересів своїх громадян.

На сучасному етапі становлення і розвитку правової держави нотаріат як інститут громадянського суспільства виконує функцію охорони та захисту гарантованих Конституцією та законодавством України прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб шляхом вчинення нотаріальних дій нотаріусами від імені держави. Нотаріат у сучасних умовах виступає своєрідним правовим інструментом, без якого неможливе здійснення цивільно-правового обігу, а також правового забезпечення економічних

відносин в державі. Нотаріуси вчиняють нотаріальні дії, які спрямовані на посвідчення безспірних прав і фактів, охоронні нотаріальні дії, а також вживають заходи щодо охорони спадкового майна [1, с. 118].

На думку Л. Грудциної, завданням нотаріату як інституту громадянського суспільства, на відміну від, наприклад, суду чи органів слідства, є захист прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, заснований на критерії безспірності. Нотаріат сприяє і допомагає державі, попереджуючи спори вже на стадії домовленості щодо умов правочину, тим самим профілактично зменшуючи кількість цивільно-правових спорів [2, с. 241], для вирішення яких особи змушені звертатися до суду. З метою належного захисту прав, свобод та інтересів особи Конституція України гарантує кожному громадянину держави право на правову допомогу.

Традиційно надання правової допомоги вважалося прерогативою адвокатів і становило основу їх адвокатської діяльності. Однак, на думку І. Черемних, із підвищенням уваги до охорони, захисту прав та інтересів громадянина слід трактувати конституційне право на отримання правової допомоги більш ширше, включаючи в систему надання такої допомоги на рівні з адвокатами та іншими особами, яким законом надане таке право, також і нотаріусів, які здійснюють діяльність, що реалізує публічно-правову функцію держави з охорони, захисту прав та законних інтересів громадян [4, с. 48].

В основі надання нотаріусами правової допомоги лежить забезпечення умов, із настанням яких виникають, змінюються чи припиняються суб'єктивні права громадян і юридичних осіб, а також забезпечення безперешкодної по ефективній реалізації наявних прав й обов'язків суб'єктами правовідносин [1, с. 119].

У Законі України «Про нотаріат» про правову допомогу йдеться у контексті збереження нотаріальної таємниці нотаріусом або стажистом нотаріуса, навіть якщо їх діяльність обмежується наданням правової допомоги чи ознайомленням з документами і нотаріальна дія або дія, яка прирівнюється до нотаріальної, не вчинялась. Таким чином, нотаріуси на законодавчому рівні визнаються суб'єктами надання правової допомоги в Україні.

Правовій допомозі, яка надається нотаріусом, на думку С. Цуканова, властиві ознаки, що не притаманні іншим видам правової допомоги. Перш за все ця допомога є завжди правовою, оскільки в її основі лежать врегульовані чинним законодавством права та обов'язки особи, пов'язані зі здійсненням конкретної юридичної дії. По-друге, діяльність нотаріусів, що полягає в наданні правової допомоги, регламентується законодавством про нотаріат. По-третє, правова допомога, що надається нотаріусами, спрямована на реалізацію не лише конституційних прав, а й норм як цивільного, так й інших галузей права [1, с. 120].

Здійснюючи аналіз чинного законодавства, що регулює діяльність нотаріату України, враховуючи функцію захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, заснованих на безспірності, можна виділити такі основні функції цього правоохоронного та правозахисного інституту:

1. Охорона і захист прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, територіальних громад, а також інтересів держави. Слід зазначити, що в юридичній літературі дискусія щодо того, чи пов'язана діяльність нотаріальних органів з охороною або із захистом прав та законних інтересів громадян, актуальною залишається і сьогодні. Розмежування цих взаємопов'язаних понять, на думку вчених, лежить у площині моменту настання порушення цих прав та інтересів. Можна повністю підтримати позицію відносно того, що охорона – це потенційна можливість захисту прав та інтересів громадян, коли порушення права ще не відбулося, тоді як захист може розглядатись як конкретна дія, яка виникає з початком правопорушення. Нотаріальні органи виконують переважно правоохоронну функцію, але нотаріальна діяльність може бути засобом захисту прав, наприклад, у разі вчинення виконавчих написів, протестів векселів, посвідчення неоплати чеків, укладення заповітів. Отже, нотаріальні дії забезпечують захист і охорону прав та інтересів громадян і організацій, які пов'язані з їхнім життям та діяльністю, стосуються їхніх майнових інтересів та гарантують подальшу реалізацію інших суттєвих прав.

2. Нотаріус, застосовуючи норми матеріального і процесуального права, впливає на правовідносини між суб'єктами, наприклад, встановлюючи в договорі конкретні права та обов'язки сторін, а отже, має місце праворегулююча функція нотаріату.

3. Нотаріат характеризується як орган, який має право аналізувати вимоги закону і робити висновки щодо можливості або неможливості застосувати певних положень законодавства для виконання покладених на нього функцій і реалізації волевиявлення громадян. Такі дії свідчать про виконання нотаріатом правотлумачної функції. Нотаріус має право визначати межі дозволеної поведінки в урегульованих законом правовідносинах, тоді, коли надається можливість для декількох альтернативних варіантів правової поведінки, а також тоді, коли такі правовідносини взагалі не мають аналогів.

4. Підтверджуючи законність і достовірність нотаріальної дії, нотаріус виконує ще одну важливу функцію, а саме: запобігає можливим правопорушенням. Якщо нотаріальна дія, за вчиненням якої звернулися заінтересовані особи, не відповідає закону, нотаріус зобов'язаний відмовити у її вчиненні, запобігти таким чином правопорушенню і можливим негативним наслідкам для цих осіб.

5. Функція запобігання правопорушенням шляхом підвищення правосвідомості та правової обізнаності громадян виконується через правові консультації, роз'яснення наслідків вчинення нотаріальної дії. Адже саме на нотаріусів покладається виконання завдань, покладених державою, а саме: сприяти громадянам у правильному, юридично грамотному здійсненні їхніх прав, оскільки юридично необізнаній особі важко знайти шляхи для правильного та законного волевиявлення [5].

6. Можливість нотаріальної практики впливати на законотворчість передбачає те, що під час застосування чинного законодавства нотаріусами встановлюються певні правові неузгодженості, правові колізії, прогалини, які потребують швидкого та якісного вирішення. Подальший розвиток суспільних відносин впливатиме на вдосконалення не тільки нотаріального процесуального законодавства, а й норм матеріального та процесуального права.

Перелічені вище функції в сукупності формують основні завдання нотаріату – забезпечення захисту та охорони власності, прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, сприяння у зміцненні законності та правопорядку, попередження правопорушень.

На підставі основних завдань нотаріату, який покликаний надавати правову допомогу, слід виокремити три основні завдання, які виконує нотаріат.

Перше, на нашу думку, – це захист й охорона власності, прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Друге завдання охоплюється виконанням дії, що їх вчиняють нотаріальні органи, забезпечують захист й охорону важливих прав та інтересів громадян і організацій, які пов'язані з їхнім буттям, існуванням, діяльністю, бо стосуються їхніх майнових прав і гарантування подальшої реалізації інших суттєвих прав громадян.

Таким чином, засвідчуючи законність і достовірність нотаріальної дії, нотаріус виконує і третє завдання – запобігає можливим правопорушенням.

Це завдання нотаріус виконує шляхом надання правових консультацій, роз'яснення наслідків вчинення чи невчинення нотаріальної дії.

Аналізуючи основні завдання, покладені на нотаріальні органи, можна зробити висновок, що сутність нотаріальної діяльності полягає в посвідченні та підтвердженні певних прав і фактів, у юридичному закріпленні цивільних прав з метою запобігання можливим порушенням або є засобом захисту вже порушених прав.

Слід констатувати, що в сучасних умовах діяльність нотаріусів не обмежується лише поставленням відбитки печатки на документі, який засвідчується, що підтверджує певні правочини чи юридичні факти. Нотаріуси посвідчують різноманітні факти, угоди, доручення, справжність підписів на документах, пред'являють чеки до платежу, ведуть справи щодо оформлення спадщини громадян, роз'яснюють фізичним та юридичним особам їхні права та обов'язки, а також наслідки несумлінного виконання визначених у документах умов, вчиняють інші дії, які дають змогу громадянам реалізувати свої права і законні інтереси, гарантовані Конституцією України.

Роз'яснення громадянам їхніх прав і обов'язків як до, так і після вчинення нотаріальних дій, а також вказівка на несумлінне виконання визначених у документах умов є однією з найважливіших функцій нотаріуса. При цьому нотаріус виступає як неупереджена особа, яка покликана сприяти належному правовому захисту прав усіх сторін угоди.

У своїй професійній діяльності нотаріуси дотримуються норм чинного національного законодавства, яке наділяє цих суб'єктів захисту повноваженнями щодо посвідчення угод відчуження квартир, житлових будинків, коштовного майна, автотранспорту всіх видів, розширивши правові підстави набуття прав на це майно; з'явилися угоди, пов'язані з придбанням права власності на землю, землекористуванням і землеволодінням; розширено діапазон заставного права та інших угод.

Україна успішно крокує шляхом інтеграції до європейського простору, а тому покликана створити такі умови для функціонування нотаріату в країні, за яких професія нотаріуса може стати однією з пріоритетних юридичних професій в системі захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб, а також інтересів держави.

Європейський досвід розвинутих країн свідчить, що більшість юридичних послуг у цивільному обігу надається нотаріусами. Саме вони своєю діяльністю формують систему належних юридично достовірних доказів у межах безспірних правовідносин, що є надзвичайно важливим для континентальної системи права. Нотаріуси відіграють значну роль щодо практики застосування нового законодавства, на них покладена «функція забезпечення життя нових кодексів» [5, с. 98–103].

Сьогодні перед нотаріатом стоїть завдання щодо встановлення ефективного позасудового забезпечення охорони й захисту законних прав та інтересів громадян, установ, підприємств, організацій, територіальних громад і держави, що базується на єдиних принципах, формах і методах організації та здійснення нотаріальної діяльності в Україні. Враховуючи те, що саме нотаріуси «стоять на межі поєднання людини та закону» [6], тобто першими формують практику застосування законодавства, удос-

коналення в діяльності нотаріату є доцільними, необхідними та такими, що сприятимуть становленню громадського суспільства в нашій країні, і посядуть чільне місце у системі захисту прав фізичних та юридичних осіб, інтересів держави шляхом надання правової допомоги.

Отже, аналізуючи основні завдання, покладені на нотаріальні органи, можна зробити висновок, що сутність нотаріальної діяльності полягає в посвідченні та підтвердженні певних прав і фактів, у юридичному закріпленні цивільних прав з метою запобігання можливим порушенням або є засобом захисту вже порушених прав фізичних або юридичних осіб.

Використані джерела

1. Цуканов С. С. Роль нотариата в обеспечении прав и законных интересов граждан и предпринимателей в Российской Федерации / С. С. Цуканов // Евразийский юридический журнал. – 2009.
2. Грудцына Л. Ю. Адвокатура, нотариат и другие институты гражданского общества в России / Л. Ю. Грудцына // Деловой двор. – 2008.
3. Конституція України : науково-практичний коментар / В. Б. Аверьянов, О. В. Батанов, Ю. В. Баулін. – Х. : Право ; К. : Ін Юре, 2003.
4. Черемных И. Г. Нотариат России: проблемы и перспективы / И. Г. Черемных. – М. : Эксмо, 2007.
5. Чижмар К. І. Нормативно-правові засади взаємовідносин інституту нотаріату та адвокатури / К. І. Чижмар // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. – 2014. – Т. 27 (66). – № 2. – С. 98–103.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/stati/notariat/001.php>.

Гончар Д. В. Виконання нотаріусом своїх функцій як спосіб надання правової допомоги

У статті розкривається роль і значення нотаріату як одного з правозахисних інститутів у сфері державного гарантування дотримання законності прав та інтересів кожної людини. Автор наголошує, що сутність нотаріальної діяльності полягає в посвідченні та підтвердженні певних прав і фактів, у юридичному закріпленні цивільних прав з метою запобігання можливим порушенням або є засобом захисту вже порушених прав. Робиться висновок, що, виконуючи свої функції, нотаріус відіграє важливу роль у реалізації особою права на правову допомогу.

Ключові слова: нотаріат, право на правову допомогу, громадянське суспільство, правозахисний механізм.

Гончар Д. В. Исполнение нотариусом своих функций как способ предоставления правовой помощи

В статье раскрывается роль и значение нотариата как одного из правозащитных институтов в сфере государственных гарантий соблюдения законности прав и интересов граждан. Подчеркивается сущность нотариальной деятельности, которая состоит в удостоверении и подтверждении определенных прав и фактов, в юридическом закреплении гражданских прав с целью предотвращения возможным нарушениями или является способом защиты уже нарушенных прав. Делается вывод о том, что исполняя свои функции, нотариус играет важную роль в реализации гражданами права на правовую помощь.

Ключевые слова: нотариат, право на правовую помощь, гражданское общество, правозащитный механизм.

Honchar D. Performance of the notary's functions as a method for provision of legal assistance

The article covers the role and significance of the notarial system as one of the legal advocacy institutions in the sphere of securing compliance with legality of rights and interests of every person. The author emphasises that the essence of notarial activities is to certify and prove certain rights and facts, legally consolidate civil rights for the purpose of preventing any possible infringements or be used as a legal remedy for infringing rights. The author arrives at the conclusion that a notary, by performing his/her functions, plays an important role in exercising a person's right for legal assistance.

Key words: notariat, right to legal assistance, civil society, human rights mechanism.

УДК 343.615

*Оксана Дмитрівна Гринь,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
та міжнародного права
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова,
кандидат юридичних наук*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІШАНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ, ЩО ЗУМОВЛЮЄ КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, ПЕРЕДБАЧЕНУ ст. 131 КК УКРАЇНИ

Соціально-економічні умови життя суспільства, його політична система визначають можливості надання ефективної медичної допомоги населенню, що й гарантує кожному громадянину нашої держави Основний Закон України (ч. 1 ст. 49). У зв'язку з цим визначається потреба у вдосконаленні кримінально-правових норм, спрямованих на підвищення ефективності кримінально-правової охорони суспільних відносин у сфері захисту життя, здоров'я особи та її безпеки, а також щодо застосування відповідальності за злочини у сфері професійної діяльності медичних працівників, що створюють небезпеку для життя та здоров'я особи. Це, зокрема, ст. 131 Кримінального кодексу України (далі – КК